

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

_____ проф. Лазаренко Н.І.
« ____ » _____ 2019 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
вступного випробування із *суспільної географії*
для вступу на ОС бакалавра
за спеціальністю 242 Туризм

Голова предметної екзаменаційної комісії

Корінний В.І.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування із суспільної географії розроблено на основі чинної програми з географії для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, розробленої колективом авторів у 2012 р. зі змінами у 2015 р. і доповненнями 2017 р. Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Мета вступного випробування із соціальної географії – оцінити ступінь підготовленості вступників до навчання за спеціальністю туризм, що включає:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати суспільно-географічні знання та набуті уміння для аналізу суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

Програма включає всі розділи програмних курсів з географії, з яких виокремлено розділи «Загальні положення економічної та соціальної (суспільної) географії», куди винесено всі програмові терміни, поняття економічної і соціальної географії. В наступних розділах «Економічна і соціальна (суспільна) географія України» та «Соціальна і економічна (суспільна) географія регіонів і країн світу» головна увага акцентована на просторовому характері розміщення економічних і соціальних причин і наслідків їх формування і розвитку.

У програмі знайшли відображення наскрізні для шкільної географії змістові лінії, зазначені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та наскрізні теми, передбачені Концепцією Нової української школи. Щодо завдань, які пов'язані з програмовими вимогами до знань номенклатури по усіх розділах географії та у випадках детальнішої конкретизації з окремих питань необхідно звертатись до шкільних програм та діючих підручників.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ (СУСПІЛЬНОЇ) ГЕОГРАФІЇ

Сучасна політична карта світу. Основні етапи формування політичної карти світу (на прикладі Європи, Азії, Африки, Америки). Типологія країн сучасного світу. Форми правління та адміністративно-територіального устрою. Сучасні тенденції міжнародних політичних відносин.

Природні ресурси і охорона оточуючого середовища. Поняття про природні умови і ресурси, їх класифікація за різними ознаками. Значення природних умов і ресурсів для розвитку та спеціалізації господарства країн і районів. Нові тенденції в ресурсоспоживанні світу. Поняття природно-ресурсного потенціалу території. Проблема ресурсозабезпечення в умовах НТР і охорона оточуючого середовища. Антропогенний вплив на природне середовище. Оцінка, освоєння, охорона і відтворення природних ресурсів. Мінеральні, земельні, кліматичні, водні, лісові, рекреаційні та бальнеологічні ресурси: запаси, регіони залягання, найбільші родовища та басейни.

Населення як центральна ланка в процесі суспільного відтворення. Теоретичні засади географії населення, теорії і концепції народонаселення. Динаміка, чисельність і відтворення населення світу; демографічний вибух і демографічна політика в країнах різних соціально-економічних типів. Національний (етнічний) склад населення світу. Економічна активність населення. Особливості зайнятості і використання трудових ресурсів у різних країнах світу. Розміщення населення і чинники, що його визначають. Загальні риси заселеності Землі, осередки високої концентрації населення. Сучасні міграційні процеси, класифікація міграцій, особливості міграційної політики різних країн світу. Географічні форми розселення, типи населених пунктів. Системи і мережі розселення. Історичні аспекти виникнення і розвитку міст, структура міських поселень. Класифікація і типізація міст за різними ознаками. Сучасні урбанізаційні процеси. Закономірності та регіональні відмінності протікання урбанізаційних процесів. Агломерації, конурбації, мегалополіси. Сільське розселення, класифікація сільських населених пунктів. Картографування населення.

Світове господарство. Етапи формування світового господарства. Найсуттєвіші риси та фактори розвитку світового господарства початку ХХІ ст. Особливості розвитку складових частин сучасного світового господарства: країн розвинутою ринковою економікою, нових індустріальних країн, найменш розвинутих країн, країн перехідної та централізовано-планової економіки.

Міжнародний поділ праці. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в сучасному світовому господарстві. Світове господарство в період НТР. Сутність і основні напрямки НТР. Поняття про науково-технічний прогрес і НТР; сутність НТР. Основні напрямки НТР. Зрушення в галузевій структурі в період НТР. Вплив НТР на розміщення продуктивних сил. НТР і навколишнє середовище.

Географія галузей світового господарства. Промисловість світу. Загальна характеристика. Зміни, що відбулися в галузевій та територіальній структурі промисловості в останні десятиріччя під впливом науково-технічного прогресу

та інформаційної революції. Географія основних галузей промисловості світу: машинобудування, чорної та кольорової металургії, паливно-енергетичної, хімічної, лісової, текстильної. Особливості розвитку та розміщення підприємств окремих галузей промисловості в країнах різного типу.

Світове сільське господарство. Природні передумови та соціально-економічні фактори розвитку сільського господарства світу. Сільське господарство і НТР. “Зелена революція” в країнах, що розвиваються. Основні географічні типи сільського господарства. Географія галузей рослинництва і тваринництва світу.

Світова транспортна система. Регіональні транспортні системи. Структура вантажо- і пасажирообігу. Географія основних видів транспорту. Найбільші порти світу.

Міжнародні економічні зв'язки. Основні форми. Світова торгівля: товарообіг, товарна структура, географічний розподіл. Міжнародні кредитно-фінансові відносини. Науково-технічні зв'язки. Надання міжнародних послуг. Глобальні проблеми людства. Сутність глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: відвернення світового ядерного конфлікту і припинення гонки озброєнь; енерго-сировинна; освоєння ресурсів Світового океану; продовольча; охорона оточуючого середовища; демографічна; подолання відсталості країн, що розвиваються.

2. ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ (СУСПІЛЬНА) УКРАЇНИ

Історія формування території держави. Сучасне географічне положення. Місце України в Європі та світі за економічним потенціалом та рівнем життя населення. Природно-ресурсний потенціал. Забезпеченість різними видами природних ресурсів. Розміщення основних басейнів та родовищ корисних копалин. Методи оцінки сумарного природно-ресурсного потенціалу України.

Населення України. Особливості демографічної ситуації. Географія найбільших національностей. Особливості розміщення населення. Типи населених пунктів. Регіональні відмінності в рівні урбанізованості.

Загальна характеристика господарства України. Сучасні особливості розвитку та структури господарства. Структурна перебудова економіки на ринкових засадах.

Промисловість України. Особливості пострадянського розвитку. Сучасна структура промисловості. Загальна характеристика розвитку і розміщення промисловості.

Структура паливно-енергетичного комплексу, місце і роль в економіці України. Основні райони вугле-, нафто-, газовидобутку. Розміщення найбільших електростанцій різного типу. Структура виробництва електроенергії. Проблема енегозабезпеченості.

Металургійний комплекс. Райони чорної металургії. Фактори, що зумовили їх розвиток, найбільші центри. Сировинна база, особливості розміщення підприємств кольорової металургії. Перспективи розвитку металургії України.

Машинобудівний комплекс. Принципи розміщення підприємств основних підгалузей – важкого, транспортного, сільськогосподарського, енергетичного та електротехнічного машинобудування. Найбільші райони та вузли машинобудування, їх спеціалізація. Реформування галузі в сучасних умовах.

Структура комплексу хімічної індустрії. Сировинна база, географія головних підгалузей, основні райони розвитку та найбільші центри. Особливості сучасного розвитку хімічної індустрії.

Лісовиробничий комплекс. Лісове господарство. Головні підгалузі деревообробки: лісопиляння, виробництво деревоволокнистих і деревостружкових плит, фанери, будівельних конструкцій. Меблеве виробництво, головні центри, особливості сучасного розвитку. Целюлозно-паперова промисловість. Лісохімія та гідролізна промисловість.

Галузева структура, умови та чинники розвитку і розміщення підприємств будівельної індустрії. Найбільші центри. Структура соціального комплексу. Легка промисловість: особливості територіальні організації; найбільші центри. Характеристика основних підгалузей харчової промисловості. Галузі сфери послуг і їх значення для населення.

Агропромисловий комплекс. Значення в економіці країни. Сільське господарство – провідна ланка АПК. Структура сільськогосподарських угідь. Зернове господарство. Географія вирощування технічних культур. Овочівництво та баштанництво. Структура тваринництва, географія його провідних галузей. Сільськогосподарські зони України.

Транспортний комплекс України. Характеристика роботи основних видів транспорту України. Міжнародні транспортні коридори.

Зовнішньоекономічні зв'язки України. Товарна структура та географія зовнішньоекономічних зв'язків України. Інвестиційні процеси в Україні. Території зі спеціальним економічним статусом. Транскордонне співробітництво.

Економіко-географічне районування України. Історія та наукові основи економіко-географічного районування. Сучасна мережа економіко-географічних районів. Склад їх території, ЕГП, природно-ресурсний потенціал, провідні галузі промисловості та сільського господарства, найбільші економічні вузли та центри. Проблеми та перспективи розвитку районів.

3. ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА (СУСПІЛЬНА) ГЕОГРАФІЯ РЕГІОНІВ ТА КРАЇН СВІТУ

Європа. Загальна характеристика країн Європи. Склад і економіко-географічне положення. Природно-ресурсні чинники. Демографічні чинники. Основні риси географії господарства. Внутрішні розбіжності. Північна Європа. Центральна Європа, в тому числі – Західна і Східна. Південна Європа. Економічно найрозвиненіші країни континенту – Німеччина, Франція, Італія, Великобританія. Країни Східної Європи – держави перехідного періоду економіки до ринкових відносин (Польща, Росія, Білорусь).

Азія. Територія і чисельність населення регіону. Економіко-географічне положення на торговельних шляхах із Європи в Індійський та Тихий океани.

Різноманітність природних ресурсів. Населення. Демографічна ситуація, високий природний приріст, особливості розміщення населення і урбанізації. Господарство. Вузька спеціалізація господарства, експортна спрямованість, переважання сільського господарства і видобувної промисловості. Поділ на субрегіони. Центральна і Східна, Південно-Західна, Південна, Південно-Східна Азія. Країна з найвищим рівнем економічного розвитку – Японія. Найбільші країни континенту – Китай та Індія. Країни Центральної Азії (Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Таджикистан, Киргизстан). Особливості розвитку та загальна характеристика країн Перської затоки.

Африка. Загальна характеристика Африки як регіону, в групі країн, що розвиваються. Формування сучасної політичної карти Африки в ході національно-визвольної боротьби її народів і розпаду колоніальної системи. Різноманітність природних умов і ресурсів на материк. Головні особливості населення континенту. Африка як регіон концентрації економічно найвідсталіших країн, як найменш індустріалізований регіон в світі. Провідне значення видобувних галузей. Аграрний характер економіки більшості африканських країн. Субрегіони континенту: Північна, Західна, Центральна, Східна і Південна Африка. ПАР – єдина африканська республіка, яка належить до групи високорозвинених держав.

Америка. Загальна характеристика країн континенту. Північна Америка. Держави, що розташовані в Північній Америці, їх економіко-географічна характеристика. США - головна країна світового господарства. Різноманітність природно-ресурсних факторів. Особливості формування населення. Соціально-економічні фактори розвитку господарства. Високий рівень концентрації капіталу і виробництва. Галузева і територіальна структура промисловості, сільського господарства, транспорту. Зовнішньоекономічні зв'язки. Економіко-географічна характеристика основних економічних районів. Економіко-географічна характеристика Канади. Особливості розвитку та структура економіки. Провідні галузі промисловості та сільського господарства. Особливості зовнішньоекономічних зв'язків.

Латинська Америка. Своєрідність Латинської Америки в групі країн, що розвиваються. Сучасна політична карта. Природно-ресурсні чинники. Господарство. Характер і ступінь територіальної концентрації господарства. Субрегіони: Мексика, Центральна Америка, Вест-Індія, Андійські країни, країни Північного Сходу Південної Америки, Бразилія, Ла-Платські країни.

Австралія і Океанія. Загальна економіко-географічна характеристика. Географічне положення, історія заселення, природно-ресурсний потенціал і населення Австралії. Особливості господарського розвитку країни. Основні галузі промисловості та сільського господарства. Зовнішньоекономічні зв'язки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ВСТУПНИКА

Кожний екзаменаційний білет містить три теоретичних питання, правильна відповідь на які оцінюється у 200 балів.

190-200 балів виставляється вступнику, який правильно, всебічно і глибоко висвітлив усі теоретичні питання білета та вміє на високому рівні поєднувати географічну теорію з практичною діяльністю.

180-189 балів виставляється вступнику, який правильно, всебічно і глибоко висвітлив усі теоретичні питання білета, але допустив якусь неточність. Вміє поєднувати географічну теорію з практичною діяльністю.

170-179 балів виставляється вступнику, який правильно висвітлив усі теоретичні питання білета, але допустив при відповіді допустив незначні неточності. Вступник опанував навчальний теоретичний матеріал і може використовувати його у практичній діяльності.

160-169 балів виставляється вступнику, що переважно правильно висвітлив усі теоретичні питання, навів приклади, але припустив незначні помилки. Відповідь на поставлені питання показує, що вступник знає навчальний теоретичний матеріал.

150-159 балів виставляється вступнику, що показав поверхові, не глибокі знання, допустив низку несуттєвих помилок, але орієнтується у всіх теоретичних питаннях і на географічній карті.

140-149 балів виставляється вступнику, що не відповів на одне питання білету або допустив істотні помилки при відповіді.

130-139 балів виставляється вступнику, що не відповів на одне питання білету та допустив істотні помилки при відповіді.

120-129 балів виставляється вступнику, що не відповів на два питання білету або допустив грубі помилки при відповіді.

110-119 балів виставляється вступнику, що з грубими помилками відповів лише на одне питання екзаменаційного білету.

100-109 балів виставляється вступнику, що в повному обсязі не знає відповіді на жодне з питань білету.

ЛІТЕРАТУРА

Під час підготовки до тестування з географії рекомендується використовувати підручники, що мають гриф Міністерства освіти і науки України:

1. Дітчук І.Л., Заставецька О.В. Ткач Д.В. Географія України: навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 168 с.
2. Заставний Ф.Д. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. – К.: Форум, 2005. – 239 с.
3. Кобернік С.Г., Скуратович О.Я. Географія материків і океанів: Для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
4. Корнєєв В.П., Герасимчук В.М., Пічугін Б.В. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. – К.: Освіта, 2003. – 256 с.
5. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: підруч. для 8–9 кл. серед. шк. К.: Зодіак–ЕКО, 2004 – 432 с.
6. Пестушко В.Ю., Сасихов В.О., Уварова Г.Є. Географія материків і океанів: Підруч. Для 7 кл. серед. шк. – К.: Абрис. – 376 с.
7. Скуратович О.Я., Круглик Л.І., Коваленко Р.Р. Загальна географія: Підруч. для 6 кл. – К.: Зодіак–ЕКО, 2005. – 319 с.
8. Топузов О.М., Тименко Л.В. Економічна і соціальна географія світу: Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К.: Зодіак–ЕКО, 2005. – 208 с.
9. Чернов Б. В. Фізична географія України, підр. для 8 кл. – К.: Освіта, 2002. – 254 с.